

megemeli a koreográfiai összkép színvonalát. Lőrinc klasszikus alapképzettsége és az idők során arra települő, különböző iskolákból származó mozgáskultúrája nem először készítette Horváth Csabát táncosabb megoldásokra, ihlette gazdagabb mozgáskincsen alapuló táncköltészetre. A többi szereplő is egységesen kitűnő. Külön említést talán Blaskó Borbála, Földeáki Nóra és Krisztik Csaba érdemel.

CSAK A FELHŐK
(Forte Társulat,
Bakelit Multi Art Center)

Koreográfus-rendező: Horváth Csaba.
Szereplők: Andrassy Máté, Blaskó Borbála, Bora Gábor, Földeáki Nóra, Kádas József, Krisztik Csaba, Lőrinc Katalin, Nagy Viktória, Sipos Vera/Simkó Katalin.

Szoboszlai Annamária

Összművészeti tévedés

KAZÁR SZÓTÁR

Kántor Katalin és az Élőkép Társulat feladta magának a leckét a *Kazár szótárral*. Bár a mű körülbelül annyira színpadbarát, mint egy kínai szakácskönyv, Milorad Pavić kultikus, a szerb öntudatot élesztő, nemzetközi sikerű posztmodern regénye már korábban is megihlette a hazai táncosokat (Nagy Zoltán: *Branković könyvtára*). Akkor a könyv szavakkal (szóképekkel) és mozdulatokkal zsonglörködő absztrakciója született meg. Most, a Kiscelli Romtemplomban az élő képek jelszerűségén túllépni vágyó, de a játékok valódi, intellektuális-érzéki izgalmáig eljutni képtelen kvázi-színházi előadást, (ál)rituális munkát láttam, amely a pavići (ál)mitológiát és blöfföt halálosan komolyan veszi, és minden ízében átjárja a naiv, szertartásos pátosz, valamint egyfajta, a kazár nép eltűnését kicsit magára is vonatkoztató magyar szentimentalizmus. Kérdés, van-e egyáltalán szemernyi esély arra, hogy egy posztmodern szótárregényből (ábécérendbe szedett címszavakkal) ihletetlen értelmes, önmagában is épkezláb előadás kerekedjen.

A templom bejáratánál, mikor végre bebocsátást nyerünk, a színészek egy csoportja Ateh kazár hercegnőnek népe számára sorsfordító álmát jeleníti meg. A sötét boltozat alatt suhogó vesszők, a miséző papok hangnemét utánzó, gyakran bizonytalan szövegmondás nem sok jóval kecsegtetnek. Hártyaszerű falak labirintusán át jutunk a belső térbe, és valahol az épület láthatatlan közepe körül foglalunk helyet. Menszátor Héresz Attila, az ördög szól hozzánk, miközben Ateh (Virág Melinda) fehér gyolcsruhában, szájában méretes kulcsokkal előttünk csúszik, kúszik, majd néhány néző háta mögé kerül, s kulcsait váratlanul összecsapja. A kapcsolatteremtés később folytatás nélkül marad, értelmetlenné téve a bevezető interakciókat. Három „óriás torony”, egy zöld, egy sárga és egy piros csoszog be középre: a három hittérítő, akiket a kazár uralkodó kért fel, hogy fejtsék meg álmát, s cserébe népe arra a hitre tér, amely az érvényes magyarázatot adja. Talán ez az előadás utolsó érthető, követhető pontja, amely nem csupán invenció nélküli látványosság.

A rendező a könyv szócikk-szerűségére, mozaikosságára próbálja rímeltetni összművészeti performanszát, segítségül hívja a társulathoz közel álló művészeket, alkotókat. Végeredményben azonban nem tesz mást, mint kiragadja és dramaturgiai ívbe rendezi Pavić szándékoltnan nyitott, „bárhon felüthető és elkezdhető” művének kellemesen elvont részleteit. Igaz, az egyes képeknek, jeleneteknek a Romtemplom fala mentén való szétszórásával valamiféle „mozgásra” készíti a nézőt – akár csak a könyvét összevissza olvasásra ajánló író (aki maga sem hiszi, hogy lenne ilyen ember) –, de ez nem a darab belső szükségszerűségéből következik. Ami valójában nem hagy teret az „esetlegességnek”: a (könyv ismerete nélkül felvehető) vezérfonalat rögzíti.

Persze nem lehetetlen megadni a *Kazár szótár* egy-fajta „olvasatát”. Csakhogy a Pavićtól átvett s a dramaturgokéival kiegészített szövegek maguk is folyamatosan utalnak a nyelvi kifejezés esetlegességére, a valóság feltárásának lehetetlenségére, de csak a metanyelv szintjén. Képben, hangzásban, a darab *anyagában* mindez nem tud megnyilvánulni – ellentétben a regénnyel, amely felépítésével, hármas tagolásával, egymásnak ellentmondó adataival már eleve magában hordozza voltaképpeni tárgyát. Ezért aztán sikít az önellentmondás: a képi és a verbális réteg egymás értelmezhetetlen, esetleges illusztrációja lesz, egyik nem következik a másikból; az alkotás csak elméletben többdimenziós és „összművészeti”. Problémás a színészi játék is. Mintha a színészek, táncosok, zeneszerek nem is ugyanabban a darabban játszanának. Kántor bátran osztja a szerepeket, de a figurák többsége képtelen életre kelni, egyes jelenetek arcpirítóan iskolás szövegfelmondásba, az *egészben* helyüket nem lelő esetlenkedésbe fordulnak, míg mások – az erősebb színészi jelenlét okán – kiemelkednek (és egyben leválnak) a darabból, mikroegységként önállósulnak, mint például a három hittérítő monológvitái.

Attól, hogy ezzel szinkronban Menyhárt Tamás a fejünk felett festményt készít, hogy egy óriásmonitoron számítógépes kalandjáték, majd srebrenicai háborús felvételek peregnek, a darab még nem lesz többdimenziós. Marad az, ami: a látványba, a festett kazár írásjelekbe, a jól csengő mondatokba és misztikus történetekbe beleszerelmesedett munka, banális megoldásokkal. Egy nép eltűnését a történelem „időkútjában” képileg is megjeleníteni – azaz Virág Melindát díszletkútba dobni! – ötlettelenség, a srebrenicai képek szimultán vetítése pedig olcsó aktualizálás.

A darab végén a tánc, a mozgás egészen abszurd és inadekvát módon felerősödik, talán mert az alkotók ekkorra érezték meg, hogy a szöveg szintjén nem va-

Köncz Zsuzsa felvétele

Gold Bea és Téri Gáspár lósulhat meg a kezdet és a vég (merthogy nem lehet kezdet és vég), s kisebb a mellényúlás, ha a mozgásban oldódik fel a lezárhatatlan. Ateh alakmásainak szertartásos felvonulása, énekbeszédszerű kórusuk az előadáskezdő álomkép szerencsétlen párja lesz. Pátosz, tánc, egy szárnyasoltár-kép a háttérben, Bársony Júlia szép, igaznak csengő, de az oldalt pergő srebrenicai képek mellett mégis érvénytelennek tűnő szövege, az egész idő alatt áttetsző fal mögött függeszkedő, de azon áttörő csupasz alak (Zambrzycki Ádám) és a mélységes verem – ezekkel a (kép-szó)cikkemlékekkel távozom.

Az előadás művészi hevülettel csapja agyon és belezi ki Milorad Pavić egész posztmodern játékát, s mi vagyunk a vendégek a halotti toron.

KAZÁR SZÓTÁR (Élőkép Társulat, Kiscelli Romtemplom)

Szöveges, táncos kiállítás-színház Milorad Pavić fikciós lexikonregénye nyomán. **Fordította:** Brasnyó István. **Szöveg:** Milorad Pavić, Brasnyó István, Kovács Kristóf, Hárs Anna, Szákás Tóth Péter. **Dramaturg:** Kovács Kristóf, Keller Valéria, Hárs Anna, Szákás Tóth Péter, Kántor Katalin. **Zene:** Rimóczi István, Varga Merse, Dombi Kati. **Látványterv, díszletkivitelezés:** Terebessy Tóbiás. **Jelmezterv:** Fodor Viola. **Fényterv:** Kovács Gerzson Péter. **Installációötlek, rendezés, koreográfia:** Kántor Katalin.

Előadók: Nagypál Gábor, Horváth Lajos Ottó, Tóth József, Menszátor Héresz Attila, Szász Dániel, Téri Gáspár, Bársony Júlia, Virág Melinda, Gold Bea, Nina Umniakova, Dombi Katalin, Deák Emese, ifj. Zsuráfszky Zoltán, Csaba Zsolt, Menyhárt Tamás, Mindák Gergő, Zambrzycki Ádám, Harsay Gábor Zsiráf.